

loge. Na našo skupnost so mislili srbski tovariši že takrat, ko so živeli med vojno v begunstvu na francoskem, ko so tam izdajali list »Učitelj« kot glasilo združenega učiteljstva Srbov, Hrvatov in Slovencev in ko so — sami brez doma — zbrali za nase Zavezo 1000 frankov, ki jih naj v kratkem pričakujemo iz Beograda. Srbski učitelji se naslanjajo na bratstvo Hrvatov in Slovencev ter pričakujejo od UJU najljepših uspehov. V ministristvu prosvete ter v narodnem predstavništvu — posebno v konstituenti — bodo dejanske simpatije na naši strani. Nasa pot bo zmogovajna v interesu stanu in narodne kulture.

Kakšne so sedaj materialne prilike srbskega učiteljstva?

Službena doba traja 32 let. S 26. službenim letom dobi učitelj že najvišjo temeljno plačo 3000 dinarjev (= 9000 K.). Auzemovic služi 32 let in ima vseh dohodkov 8040 din. (= 24.120 K.). Vrhutega prejema vsak def. učitelj dnevno po 12 din. draginske doklade, vsaka provizorična učna oseba po 6 din. Skrb UJU bo, da pridobi materialno enakost učiteljstva za vso krajevino, kakor bo njena naloga, da nam izvojuje mnogotere morebitne dobrine. V ministristvu prosvete snujejo poseben oddelek za ljudsko in meščansko šolstvo, kamor bodo poklicani tudi zastopniki slovenskega učiteljstva. Priznavajoč važnost naše organizacije, bo učna uprava podpirala in pospeševala naša prizadevanja, ne da bi se UJU kakorkoli vezala na vsakokratne vladne valetje. Izza dobe kralja Milana ni nihče več zatiral učiteljstva, četudi je stalo v opoziciji proti vladi. Vedo, da smo nosilci kulture in da ni brez nas splošne prosvete naroda. Preko nas ne more nobena sila, pač pa pojdemo mi preko vseh zaprek s svojim delom in z zaslobo v narodu do svojih pravic in do bodočnosti domovine!

Kazpravljali smo končno o reformi šolstva, kakor smo si jo zasnovali in trdno pričakujemo, da dobimo tudi v tem primeru najkrepkejšo pomoč med srbskimi brati. Auzemovića smo založili s svojimi listi, tiskovinami, brošurami in pravili svojih organizacij, potem smo šli proti večeru pokusit ljubljansko specialiteto — kranjske klobase.

Govorili so doslej Split, Zagreb, Beograd in Ljubljana. Čakamo še, kaj poročajo Novi Sad, Sarajevo in Cetinje — potem se pa zlijemo v UJU!

Kdor hoče dobro sebi, stanu in šoli — pridi med nas! Ojčimo, utrdimo, poglobimo okrajna učiteljska društva — to je prvo naše delo za sedanjí čas! Vse drugo nam bo navrženo. Kdor pa hoče gojiti še nadalje razcepljenost, provincializem, ozkoscenost, nestrpnost ali osebnost, naj ostane, kjer hoče! Samo razdrti in oteževati ne sme skupnega dela, ki se vzlic in v kljub vsemu bliža velikemu smotru!

MIRKO VAUDA:

Kaj pa mi in razdelitev veleposestev!

Že dne 25. februarja t. l. je naša beograjska vlada sklenila in izdala prehodne odredbe za pripravo agrarne reforme. Skoraj neverjetno se mi zdi, da se k tem odredbam iz naših krogov še nihče ni oglašil s kakim člankom k besedi, kjer bi razmotrival naše morebitne interese ob tej izredno važni reformi. »Sem dolgo upal in se bal« ter čakal, da o tem izpregovori kaj več drugi, na letih in spretno-

dopolnjujočih delov. Če vedemo otroke na kraje, odkoder se nam odpira čudovita panorama, tedaj romajo njih oči na mesto na celoto, kakor spremljevalci želé, do gotovih objektov časih najneznatnejše estetske vrednosti. Torej je mnenje, vzgojevalcev popolnoma napačno, če vedejo otroke z namenom in takšne kraje, kjer bi užili umerjeno in ubrano harmonično lepoto.

Prostranost, vseobsežnost in vzvišenost nima veliko učinka na otroško psiho. Čuvstva teh vrst se porajajo iz sestavljenega procesa domišljije, ki v otroški psihi še ni dozorel. V kolikor vpliva neizmernost na otroka, recimo n. pr. pogled na morje, je bolj strah pred nečim nepoznanim, in tega čuvstva ni istovetiti z onim vzvišenosti, dasiprav je med njima nekaj skupnega. Razlikuje se predvsem od vselej zaznane in prostosti. Le na gotove objekte in poteze v prirodi reagira otrok v estetskem smislu. On dojmi ljubkost od cvetja nastanih travnikov, čar od solca ožarjene reke, pomirjačo sinjost obsežnega nebeškega svoda. Ti vtiski se sčasoma zaradi razvijajoče se kombinacije domišljije strnejo kakor koreninice v čuvstvo za krasoto prirode.

Albin Spreltz.

stih bogatejši tovariš. Moje skromne vrstice smerijo zasedaj le na to, da kot »palica v sršenovo gnezdo« zbudí zanimanje in soudeležbo ob tosnovnem razmisljanju.

§ 9. omenjenih odredb pravi: »Vsa veleposestva na teritoriju kraljevstva SHS se raziascajo. Od njih površine se bo dala zemlja onim državljanom, ki se bavijo z obdelovanjem zemlje ter zemlje sploh nimajo ali je nimajo v dovoljni meri itd. Besede od vejice dalje je treba natančneje pogledati. Deležni bodo torej raziasitve veleposestev kot kupci, oziroma najemniki v prvi vrsti kmetijski (povojniški, vinogradi, sadjarski in gozdarski) delavci, ki ne razpolagajo z lastnimi posestvi. Iako bo premnogim dana zavezana prilika in obenem težka naloga, na lastno korist pa tudi odgovornost priceti z lastnim gospodarstvom. Dosedaj ustanovljene raznovrstne kmetijske sole niso mogle izobraziti vzornih kmetovalcev v zadostnem številu. Kaj pa se sedaj? Nasa Jugoslavija naj bi bila v prvi vrsti država agrarcev; agrarna reforma bo ji ustvarila nebroj novih, samostojnih kmetovalcev, ki so dosedaj delali kot zaposleni s prav majhno odgovornostjo pod nadzorstvom svojih gospodarjev. Kako gorostasten razloček je to proti razmeram v prejšnji, bolj industrijski Avstriji? Riche se torej za te je sola popolne samostojnosti!

Kaj pa je isti, ki naj prvi pomaga izvelci ta voz iz blatja? To je in bo — noces — noces — moras — spet ta »ljubljena« ljudska sola. Sicer je to itak prav! Saj je za vsakogar ravno ljudska sola prvo in v celotnem zaupje izobrazevalisce. Ampak ogledimo si nase sole natančneje kot bodoca kmetijska izobrazovalisca. Poslopije s steno bi, recimo, bilo tu. Kje pa nočemo praktično, vzorno in nazorno gojiti polje, vinograd, drevnec, travnik, gozda, zelenjadni in cvetlični vrt itd.? Mar naj hodimo premnogim obdelovalnim poizkusov delat na tuja sosedna zemljišča? Kmet se nam bo na take »poizkuse« na uspevanje ali neuspevanje v svojem interesu lepo zahvalil. Mar pa naj nadomestijo polje, vinograde, drevnice itd. naši majhni šolski vrtiči? Smešno! V premnogih slučajih celo zemljišča, v katerih naj bi gojili šolske vrtove, za vrte sploh niso sposobna, temveč kvečjemu za pašnik ali stavbišče i. sl.

Veleposestva pricne država kmalu deliti. Kes, da blizu mnogih šol ni veleposestev in tako po hipnem mnenju marsikatera šola ne bi bila deležna dodelitve takih zemljišč. A tudi tem težkočam se potom menjave lahko odpomore, recimo: Posestnik iz občine, kjer tako veleposestvo leži ima v naši občini zemljišče, ki bi ga zamenjal z onim delom, kateri naj bi bil prisojen naši šoli. Ali: blizu šole leži, za kmetijski pouk dovolj veliko ter pripravno zemljišče. Treba bo zato začeti vsestransko preiskovati, li bi posestnik tega prvotnega zemljišča po veržici bližnjih, malo in naposled jako oddaljenih sosedov vseeno ne izmenjal tega zemljišča, čeprav z drugim, tretjim itd. sosedom, katerih poslednji bi pravzaprav po tej menjevalni akciji šole dobil naši šoli na razpolago dani del razlaščenega veleposestva. Takih in podobnih primerov več bodo gotovo nudile prilike.

Taka, šoli dodeljena zemljišča bi bila seveda državna last. Gospodarski vodja bi naj bil seveda šolski vodja. Pridelek naj bi se razdelil učnim osebam ter šolarski kuhinji. Marsikateri učni osebi bi bilo jako ustrezno, če bi se ji gotovi del tega zemljišča naravnost odkazal v obdelovanje in užitek. Saj bi si tam lahko pridelala najnujnejša živila, kakor zelenjad, krompir, repo itd., redila lahko nekaj svinj in perutnine ter tako nebi trebal beraško stikati za najetimi brazdami in ogoni pri kmetih ali kupovati z bornimi krajcarji živil pri sosedih, ki si štejejo taka prodajanja le v velikodušne dobrote, če ne celo v darove.

Z eno besedo: Kakor župnijska, cestarska, orglarska itd. posestva, tem bolj upravičena bi bila šolska posestva, zakaj ta bi obenem odgovarjala splošnim interesom, namreč kot kmetijsko izobrazovalna in preizkuševalna zemljišča za z umom in roko učečo se mladino.

Vabim tovarišice in tovariše, da začno o tem takoj ter še bolj temeljito in obširno razpravljati kakor jaz, katerega vrste naj bodo še enkrat le »palica v sršenovo gnezdo«!

Naredba celokupne deželne vlade za Slovenijo,

s katero se izpopolnjuje naredba z dne 14.ega februarja 1919., št. 361 Ur. l., o začasnih ureditvah službenih prejemkov in pokojnin učiteljev in učiteljic na javnih ljudskih in meščanskih šolah, zavodih za gluho-mence in za slepce ter na otroških vrtcih, nadalje o začasnih ureditvah preskrb-

nin učiteljskih vdov in sirot na ozemlju deželne vlade za Slovenijo v Ljubljani.

I. Poglavlje.

§ 1a.

Pri prvi uvrstitvi učiteljev v činovne razrede in plačilne stopnje se prekinitve ne štejejo v škodo, ako so jih tudi bivši deželni šolski sveti izpregledali pri priznavanju službenostarostnih doklad ali pri pomikanju učiteljev v višje plačilne stopnje.

Druge enkratne prekinitve pa sme višji šolski svet pri prvi uvrstitvi izpregledati na prošnjo, če učitelj navede posebnega ozira vredne razloge.

§ 1b.

Ravnateljem, nadučiteljem, šolskim voditeljem in učiteljem, kateri imajo po doslej veljavnih zakonih pravico do stanovanja v naravi ali katerim dá tako stanovanje na razpolago vzdrževalec šole, se izplačuje samo polovica aktivitetne doklade, ako je stanovanje primerno in porabno. Ali ima stanovanje te lastnosti, presoja okrajni (mestni) šolski svet.

Solske občine niso dolžne plačevati stanarine ravnateljem in šolskim voditeljem, če ne morejo dati na razpolago primernega in porabnega stanovanja v naravi in se navedenim osebam zato izplačuje cela aktivitetna doklada.

§ 4a.

Upokojeni učitelji, ki so se začasno ali za silo sprejeli kot namestni učitelji v šolsko službo, prejemajo poleg pokojnine nagrado letnih 1000 kron. Tudi imajo pravico do povračila službenih stroškov kakor namestni učitelji, ki imajo samo zrelostno preizkušnjo.

§ 12a.

Določbe § 12. veljajo tudi za učitelje na zavodih za slabonadrajene ali za zanemarjene otroke.

Doloca se pa, da prejemajo plače meščanskosolskih učiteljev samo taki učitelji na zavodih za gluho-mence ali za slepce, za slabonadrajene ali za zanemarjene otroke, ki so prebili posebno preizkušnjo za poučevanje na takih zavodih.

Učitelji, ki nimajo take preizkušnje, prejemajo nagrado letnih 480 kron.

§ 13a.

V § 13. navedene nagrade in plače veljajo samo za izprašane otroke vrtnarice in učiteljice za ženska ročna dela.

Mesta posebnih učiteljic za ženska ročna dela sistemizira višji šolski svet v Ljubljani, vpoštevaje krajevne razmere, kjer ni mogoče, da bi oskrbovale ta pouk ljudskošolske učiteljice v zmislu veljavnih zakonitih določil. Za take učiteljice se določa učna obveznost 18 ur. Če poučujejo na šolah različnih krajev, se všteva polovica pota v učno obveznost. Za pot pa jim gre potnina, katero določi višji šolski svet v Ljubljani.

Za nadštevilne ure dobivajo nagrado letnih 60 kron za tedensko uro.

Enako nagrado dobivajo tudi za ženska ročna dela izprašane učiteljice, ako poučujejo na šolah, za katere ni sistemizirano mesto učiteljice za ta pouk.

Če ni mogoče poveriti pouka v ženskih ročnih delih ljudskošolski ali za ta pouk izprašani učiteljici, ali če se šola zaradi krajevnih razmer ne more prideliti okoliših potovalne učiteljice, se more začasno namestiti pomožna učna oseba s primerno izobrazbo. Take pomožne učiteljice dobivajo nagrado letnih 50 kron za tedensko uro in poleg tega potnino, katero določi višji šolski svet v Ljubljani. Če so pa doslej prejemale več, jim ostane ta nagrada.

§ 15a.

Učitelji in učiteljice ne potrebujejo dovolitve šolskih oblasti, da stopijo v zakon; dolžni so pa, da sklenjeni zakon naznanijo okrajnemu (mestnemu) šolskemu svetu.

§ 21a.

Ako začasno upokojeni učitelj službo zopet nastopi, mu šteje doba pred upokojitvijo za napredovanje v višje činovne razrede in plačilne stopnje ter za odmero pokojnine; čas, ko je bil v začasnem pokloju, pa se ne sme vpoštevati niti za napredovanje, niti za pokojnino.

II. Poglavlje.

Država prevzame plačevanje službenih prejemkov učiteljev na zasebnih ljudskih in meščanskih šolah s pravico javnosti, ako šola nadomestuje javno ljudsko ali meščansko šolo, potrebno po zakonih ali krajevnih razmerah.

Ta določba pa velja le za učitelje, ki so v šolski službi zaposleni v tisti izmeri, ki jo za dotično vrsto učiteljev določajo zakoniti predpisi.

O prošnjah vzdrževalcev odloča po verjenitvo za uk in bogočastje, ko se je izrekel višji šolski svet o tem, ali šola ustreza navedenim pogojem. Izključene pa so šole, ki jih vzdržujejo posamezne osebe.

Država prevzame nadalje plačevanje službenih prejemkov učiteljev javnih meščanskih šol, katere vzdržujejo po veljavnih zakonitih predpisih šolski okraj, in plačevanje službenih prejemkov izprašanih otroških vrtnaric na otroških vrtcih družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani ter slovenskih obrambnih društev.

III. Poglavlje.

Določbe te naredbe veljajo glede § 1b in glede II. poglavja izza dne 1. julija 1919., ostale pa izza dne 1. januarja 1919.

V Ljubljani, dne 5. maja 1919.

Dr. Brejc, s. r., predsednik.

Dr. Žerjav, s. r., podpredsednik.

Golia s. r. Kristan s. r. Prepeluh s. r. Dr. Ravnihar s. r. D. Verstovšek s. r.

Iz naše organizacije. Skupne zadeve.

Zborovanje upravnega odbora Zaveze (Nadaljevanje.)

7. Predlogi in nasveti upravnih odbornikov in Zavezinih društev.

a) Blagajnik Fr. Luznar predlaga, da naj se določi dnevščina in potnina za one člane, ki se udeležijo sej upravnega odbora. Sklene se, da se izplača vsaki osebi po 40 K dnevščine, vstevši prenočnino, ter povrne železniška vozna in razreda. Društvena članarina za učiteljske pare, v znesku 8 K letno, je z ozirom na novi povišek članarine prenizka. Prihodnji delegaciji se stavi predlog, da boji za vse organizovano učiteljstvo isti članarina, kakršnekolik bonifikacije pa nase opuste.

b) Tovariš E. Gangl, urednik Učiteljskega Tovariša, predlaga, da naj se razpiše služba urednika tega lista. Sprva upravni odbor ni hotel vzeti predloga na znanje; ker je pa predlagalec navedel tehtne razloge odpovedi, se je upravni odbor prepričal, da Gangl kot pesnik in pisatelj lahko mnogo več koristi domovini in ugledu učiteljstva, če uporabi pristi čas za izvedbo svojih načrtov, kakor pa da izgublja svoj dragoceni razpoložljivi čas z uredniškim poslom. Po kratki debati se sklene, da se razpiše služba urednika Učiteljskega Tovariša. Prosimcem je treba vložiti prijave pri Zavezni nem vodstvu najpozneje do 31. maja, služba pa se začasno odda dne 1. julija t. l.

c) Zaveza je prejela od predsedstva Slovenske Školske Zveze dopis, v katerem se naproša, da se izjavi o priloženih prilogah »Načrt zakona za telesno vzgojo mladine« in »Vzgoja telovadnih učiteljev«. Upravni odbor odobri ob predloženi načrta v vsem obsegu, kar s sporoci predsedstvu SSZ.

č) Ustrezajoč dopisu Učiteljskega društva za brežiški in sevniški okraj, sklene, da preskrbi Zavezino vodstvo primernim potom seznam onih učiteljev in profesorjev, ki bi hoteli predavati na učiteljskih zborovanjih. Ti predavatelji morajo sami določiti naslove svojih predavanj. Vsako društvo je dolžno kriti svojega vse stroške, ki jih imajo predavatelji, in osebno naprositi dotičnega govornika. Čas in kraj zborovanja je treba predavatelju natanko in pravočasno naznani.

d) Učiteljsko društvo za konjski okraj je naprosilo Zavezo, da na merodajnem mestu posreduje, da se o prilikah agrarne reforme šolam in učiteljstvu za gotovijo drva iz državnih gozdov, da se ne bo več zgodilo, da bi morale biti šole v zimskih mesecih zaradi pomanjkanja kuriva zaprte. — Dopis se odpošlje poročilno na deželno vlado za Slovenijo.

e) Savinjsko učiteljsko društvo na roča Zaveziniu vodstvu, da naj tako provzroči, da se sprejme v »Načrt preustrojitve šolstva« naslednji odstavek: »Ukrepe naj se s posebno naredbo, da dobi vsak šolski upravitelj v šolskem posloju primerno stanovanje, zgrade pa se pa tudi za ostalo učiteljstvo primerno stanovanja.« — Dopis se odstopi anketi za reformo šolstva s pripombo, da dobiva tudi državno uradništvo, če nima naravnega stanovanja, krajevnim razmeram primerno stanarino.

f) Celjsko učiteljstvo je izrazilo Zaveziniu članu Benu Serajniku željo, da bi se celokupna organizacija potegovala na vladi SHS v Ljubljani, da bi bila deležno učiteljstvo istih prejemkov kakor uradniki, ki žive zaradi uradnega premoženja ločeni v gospodinjstvu z rodovniškimi člani. — Resolucija, ki govori